

Francie v průniku poetických reflexí

Jak se do Francie volá – tak se z Francie ozývá, tane mi na mysli při setkání s pozoruhodnou knihou čtyř autorů, která nedávno vyšla pod titulem „Doteky Francie“. To volání je ovšem třeba vnímat jako dlouhodobý osobní zájem o Francii vystupňovaný až do stavu inspirující a plodné fascinace.

A tak se s ní nalézáme tentokrát v poli poetických reflexí dvou básníků a dvou básnířek. Čtveřice je optimálně vyvážená z hlediska genderového, avšak spíše než s rozdíly mezi mužským a ženským viděním Francie se setkáme se čtyřmi básnickými osobnostmi. Chceme-li však pod čtyřmi výrazně odlišnými poetikami najít alespoň jeden společný prvek, pak budiž řečeno, že se jedná o poezii výrazně vizuální. Francie je personifikována jmény a někdy i plátny (Goghova „žlutá kavárna“) slavných malířů. Mnohé básně doslova září barvami země požehnané sluncem, vínem, láskou a dějinami.

V rozdílnosti poetických stylů začneme verši Bohumila Ždichynce. Na rozdíl od náznakových jakoby odlehčených asociací dalších autorů, obdařuje své verše bohatým informačním obsahem. V některých případech se v jednom verši objeví strukturovaný popis jevu či celé situace (Paříž je i termiště, kde potkávám černošku / s umně spleteným pyramidovým účesem), v jiném třeba i historizující zkratka (V kabaretu Moulin Rouge objevil svět / lidských bytostí Henri de Toulouse-Lautrec), případně i kontrast idylické Paříže minulosti s postmoderní metropolí jednadvacátého století (Mezi rozkročenými nohama Eiffelovky / není už vidět Břicho Paříže, (...) umělý mim (...) rotuje anonymně okolo zemské osy / ve spinu naděje, jako atomové jádro).

U Olgy Nytové se setkáváme s přesahem k jakési „metapoezii“, kdy báseň sama sebe reflektuje jako metaforu prožívaného (...metafora závratně posměšlivé vidění / sevře srdce), jinde od básnivě artikulace prožitku problemske odkaz na C. G. Junga (Archetypy k nám promlouvají v pohádkách, nebo Rozumíš prostoru imaginace / tušíš co se děje v podvědomí). V duchu svého pojetí „slova jako volného a tichého, ve kterém dýchají záblesky svobody“, pohrává si Nytová s vějířem svých asociací. V Provinci cítí v tepnách vzdychající mistral a dokonce ji důvěrně oslovuje: „Provence otevři své mořské oči.“ A nezapomene ani na Vincenta van Gogha, ochutnávajícího červené víno v jeho žluté kavárně. Vincent van Gogh je také ze všech malířů Olze Nytové nejmilejší, a tak ji inspiroval i v básni Malíři k výrazně osobitému verši „nahé osudy jsou jako nabroušené dýky, svým ostřím ladící s náladou mistralu a prudkého světla“. Z celého putování Francií ovšem zůstává Olze Nytové nejbližší Paříž. Její básně vystihují i ty nejjemnější nuance kulturních míst města: „Křídla vznešenosti (...) vznášej se nad Seinou“, jinde zase „Podmračený Verlaine / stíná pohledem zvědavce / v Lucemburských zahradách“ či „...Bělostná katedrála Sacré-Coeur“, nebo „kuchaři od Červené boty lákají vůněmi“.

Jitku Bonaventurovou ze všech odstínů Francie oslovuje nejvíce barva modrá, a to v mnoha svých odstínech od „tyrkysu mělké vody u pobřeží“ až po „ultramarín vzdálených hor a ostrovů“ i jako „blankyt oblohy“. Snad také proto ji uchvacuje i lehce melancholická podvečerní nálada na břehu moře a pak i v běhu dne, do něhož patří „benátské zrcadlo mořské hladiny“ i „duha jako most touhy zažehnavající bouři“, aby zas posléze v té jemné melancholii zavládlo ticho, v němž čas „odměřovaný věžními hodinami plyne jako dech“. Prožitek Paříže Bonaventurová odstartuje nikoliv bezprostředním dojmem, ale navozujícím citátem ze Seifertovy básně s „železným plamenem Eiffelky a ovšem „kavárnami pod pruhovanými plachtami“, bez kterých si tu Seifertovu Paříž 30. let snad už nedovedeme ani představit. A tak také následná básnička revokace Paříže pluje na vlnách tradiční nostalgie „s bělostným Sacré-Coeur a hroby Edith Piaf a Modiglianiho na Père Lachaise“.

Od epických veršů Bohumila Ždichynce liší se výrazně stručná básnická sdělení Břetislava Ditrycha, například v básni Pláž v Normandii chvíle ticha v neokázalém setrvání

nad hroby spojeneckých vojáků padlých při vylodění na normandských plážích (moře hoře moře hoře). Oč méně pathosu, o to více sdíleného pocitu ticha, ve kterém ticho duše rezonuje s tichem mořských hlubin Atlantiku. Též i v dalších Ditrychových miniaturách je účinek umocňován pocitovými kontrasty (Muž s harmonikou / vzdušné akvárium), jindy zase slovními hříčkami (plynule plynou planá slova).

Oba stylově tak odlišní básníci Bohumil Ždichynec a Břetislav Ditrych provázejí knihu též historickými místopisnými črtami, v nichž básnivý jazyk působí ve službách ozvláštnění známých informací. Shrnující tečkou za sbírkou je pak mikroesej Olgy Nytové Poezie je pravda duše, hledající duchovní rozměr poezie, jež tentokrát nasála své inspirační zdroje v zemi, která to tak nějak umí sama: obrazy, básně, lásku, víno, Paříž ...a sem tam nějakou tu revoluci.

Jan Vodňanský

Praha, leden 2017